

על כנפי הזבוב

הגעתי לגיל ארבעים ואולי אף עברתי אותו. התחלתי לעבוד במכון שבו החוקרים יוצאים ובאים ואני? לא כלום, יושב תחת גפני ותאנתי. יום אחד נכנסה לחדר רחל חוקרת במכון וייצמן. בת כפר ויתקין אביה היה שנים ראש הועד בכפר, אחיה מלך בגדוד והיא גדולה ממני בשנים אחדות קרוב לודאי שהשתתפה בקרבות מלחמת השחרור בהגנה או בפלמ"ח. אחרי מלחמת השחרור הלכה ללמוד ונהייתה חוקרת בכירה במכון ויצמן למדע. לרחל היה פרויקט שעניינו זבוב ים התיכון. יותר נכון הדברה ביולוגית של זבוב ים התיכון בשיטה של עיקור הזכרים, וזה העניין: זבוב ים התיכון פוגע בפרי הדר. אין זבוב כזה לא באירופה ולא ביפן. אם ימצא תפוז אחד נגוע בזבוב אזי ימנעו אותנו האירופים מליצא לשם בכלל. בכל שנה בעונה היו מרססים את כל הארץ בפיתיון כנגד זבוב ים התיכון.

באותן שנים שנות השבעים התחילו לצוץ ניצנים של עירנות לאיכות הסביבה באירופה ומי שהיה לו חושים ערים יכול היה לחוש זאת ולשער שלא תמיד יסכימו האירופים לאכול פרי מרוסס בפיתיון. רחל מצאה לבעיה הזו פתרון. היא הציעה לפזר בפרדס זכרי זבוב ים התיכון, מעוקרים. הם יזדווגו עם נקבות הזבובים בפרדס מן הזיווג הזה לא יצאו צאצאים וכך תוך דור שנים ירד לנו הזבוב מן העיניים. זה לא היה פשוט איך מגדלים מיליוני זבובים? ואיך מעקרים? במועצה לשווק פרי הדר הקימו מכון לחקור ולפתור את הבעיות האלה, אבל שאלה אחת נשארה פתוחה. איך עושים שלא יבואו לפרדס המעוקר זבובים חדשים רגילים מן הסביבה הלא מבוקרת. היתה לכך תשובה תאורתית לעשות זאת במקום אשר בינו ובין כל השאר יש מחסום המונע את המעבר. כך עשו בארה"ב ובמקסיקו לזבוב הבקר ששם המחסום העומד בין השטח המבוקר לבין כל השאר, הוא המידבר. ובכלל הכי טוב לעשות זאת באי באמצע הים, רק צריך זבוב ותפוזים שיגדלו שם. דה עקא שהם גדלים כאן וכאן אנחנו אי בין מדינות עוינות והמדבר נמצא אצלן ואם רוצים להצליח בהדברה ביולוגית של זבוב ים התיכון צריך לעשות את זה איתם. וזה צריך לכלול לפחות את פלסטין, ירדן וסוריה בנוסף לישראל. "בלתי אפשרי" אמרו כולם. לא כך חשבה רחל. היא חשבה שזה אפשרי, אבל אין על מה לדבר בטרם יוכח הדבר הלכה למעשה. וכאן אני נכנסתי לתמונה. המשימה היתה לחשב באופן כמותי איזה גודל של ניסוי מעשי (פילוט Pilot Plant) עדיין יותיר את הפרויקט כדאי מבחינה כלכלית. מצאתי בחוברת העוסקת בכלכלת מחקר ופיתוח מאמר שעוסק בנושא כללי. ובמאמר נאמר: "מה אנו עושים במחקר? בסך הכול קונים אינפורמציה בכדי לצמצם את אי הוודאות" מכאן נובע שכל מה שנדרש ממנהל מחקר טוב הוא: אופטימיזציה של תהליך רכישת האינפורמציה. הבנתי שהרעיון המדובר במאמר הזה הוא התשתית הרעיונית לכל מה שאני עושה ואעשה בעתיד במחקר. בכדי ליישם את הרעיון הזה למען הזבוב, היה דרוש לגייס ידע סטטיסטי שעניינו הסתברות מותנית. זה לא היה ברמה

השכלית שלי ונעזרתי קצת ברבקה. בסופו של דבר מצאתי את הגודל המכסימלי של הפיילוט אשר עדיין ישאיר את הפרויקט כדאי וכתבתי על כך דוח מלומד.

ואז עטפה אותי המכונה המשומנת של מכון וולקני. אני הפכתי את הדוח למאמר מדעי. עורך הפרסומים פלטי תירגם אותו לאנגלית והכין לי שלושה שקפים המסכמים את הנושא. יואש שלח אותי לכנס שהתקיים בחסות הסוכנות לאנרגיה אטומית באינסברוק אשר באוסטריה. כנס שענינו הדברה ביולוגית בשיטה של עיקור זכרים. מה לסוכנות לאנרגיה אטומית ולזבובים? מסתבר שאת העיקור עושים באמצעות קרינה רדיו אקטיבית. קרוב לוודאי שברקע היתה גם רחל אשר בישלה את כל העניין ועד היום אני מכה על חטא שלא הודיתי לה כראוי ולא נתתי לה את הקרדיט המתאים במשרד החקלאות. לא שהיא היתה צריכה את זה, אבל אני הייתי צריך בכדי להיות בן אדם. אני פשוט לא הייתי אז בעסק הזה של מחקר פרסומים וכנסים. נקלעתי למסדר האבירים (Knight Club) ולא ידעתי את הנימוסים שם. לא את הכול לא ידעתי, ידעתי את הטובות הכרוכות בנסיעות ויצאתי לשם עם כל המשפחה (המשפחה על חשבוני כמובן). הם עלו כבר למלון שעמד במקום שבחורף גולשים ממנו בסקי ואני ירדתי לעיר חנוט בחליפה ועניבה. נכנסתי לבניין הכנסים הענק שזה אך נשלמה בנייתו וראיתי באולם הכניסה המונו אנשים (כנראה חוקרים) לבושים במעילי עור ומלבושים אחרים. מיד ירדתי לבית השימוש שנראה לי כבית המקדש, כולו מצופה מוזיאיקת חרסינה ומקושט במראות ענק, המראות אותך פנים ואחור. שם הסתכל בי מן המראה פינגווין מפוחלץ. הורדתי את העניבה וחזרתי לאולם שלמעלה. הגיע תורי לדבר. האולם הענק היה מלא וחשוך. אלומת אור הבליחה בחשיכה ושלחה את דברי מן השקופית אל המסך. שלוש פעמים אמרתי בגבורה The Next Slight Please והסיוט עבר. עליתי ברכבל למלון שעל ההר ולא חזרתי לשם.

אחרית דבר

אתמול טיילתי בחורבות קומרן. המקום שבו נתגלו המגילות הגנוזות. המדריך אמר: "הדבר שהטריד את המטיילים במקום היו הזבובים". אמרנו: "אין כאן זבובים" "עכשיו אין" אמר המדריך וסיפר שהיו המון והטרידו את המונו התיירים עד שהזמינו את החוקרים לחקור והם מצאו את המקור בממלכת ירדן והדבירו אותם שם בשיטה של עיקור זכרים. בפרויקט משותף של ישראל וירדן.